

BİLİŞİM ETİĞİ VE TEMEL KAVRAMLAR

1- Etik Kavramı :

Etik sözcüğü, Yunanca “karakter” anlamına gelen “ethos” sözcüğünden türetilmiştir.

Etik; doğruyla yanlışı, haklı ile haksızı, iyiyile kötüyü, adil ile adil olmayanı ayırt etmek ve doğru, haklı, iyi ve adil olduğuna inandığımız şeyleri yapmaktır.

İşletme etiği ise insancıl değerlerin ışığında işletme görevlerinin doğru bir şekilde yerine getirilmesidir.

Etik davranışlar ahlakla ilgili olan davranışlar demektir. Bir davranış ahlaka uygun ise etik olarak adlandırılır.

2- Etik İlkeler :

Etik ilkeler yapılan işe ve göreve göre değişiklik gösterse de özünde hepsi ahlaklı davranışlar doğrultusunda gelişir. Bazı etik ilkeler şunlardır:

- * Görevini eksiksiz olarak yerine getirme bilinci
- * Halka hizmet etme konusunda bilinçli olma
- * Amaç ve misyona uygun şekilde davranabilme
- * Dürüst ve tarafsız olabilmek
- * Nezaket kurallarına uyma ve saygılı olma
- * Çıkar çatışmasına girmeme
- * Menfaat sağlamaya çalışmaktan uzak durma
- * Kamu mallarına zarar vermeme
- * Savurgan davranışlarda bulunmama
- * Gerçek dışı beyanat vermeme
- * Rüşvet ve hediye uzak durma
- * Bencillik yapmama, yolsuzluğa bulaşmama
- * Yaranma ve dalkavukluktan uzak durma

3- Bilişim Etiği

Bilişim etiğini bilişim alanında uyulması gereken yazılı ve yazılı olmayan kurallar olarak tanımlayabiliriz. Bilişim etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, bilişim sektöründe çalışanların birbirleri ile ilişkilerinde belli davranış kalıplarına uygun davranmalarının gerekli olmasıdır.

4- Bilişimde Temel Etik Sorunlar:

Bilgisayar ve bilgisayar teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte, sanayi toplumu yerini, insan faktörünün ve bilginin daha fazla ön plana çıktığı yeni bir toplum şekline bırakmıştır. Bu yeni topluma bilişim toplumu, içinde bulunduğumuz çağ ise bilişim çağı olarak adlandırılmaktadır.

Bilişim toplumunda daha önce var olup da bilişim teknolojilerinin etkisiyle artan sorunlarla birlikte, birey ve toplumun bugününü ve geleceğini önemli ölçüde olumsuz olarak etkileyen ve tehdit eden yeni etik sorunların ortaya çıktığı gözlenmektedir.

Bilişim toplumunda ortaya çıkan etik sorunlardan bazıları şunlardır:

- Bilginin Doğruluğu
- Fikri Mülkiyet Hakları
- Sağlık Sorunları
- Yapay Zeka
- Sosyal İlişkiler, Ev Ofisleri ve Aileye İlişkin Sorunlar
- Bilgisayar Suçları
- İşsizlik
- Sanal Ortam, Sanal İlişkiler
- Sosyal İlgil ve Teknoloji İlişkisi
- Özel Yaşama İlişkin Sorunlar, Mahremiyet, Kişisel Haklar

5- Bilişimde Temel Hak ve Özgürlükler

Anayasa göre vatandaşların belli hak ve ödevleri vardır. Bunlar Kişi hak ve ödevleri, Sosyal haklar, Siyasi haklar olmak üzere üçe ayrılır.

Temel hak ve özgürlükleri öğrenmek için öncelikle hak ve özgürlük kelimelerinin anlamlarının bilinmesi gerekmektedir.

Hak: Kişilerin herhangi bir iş kapsamında istediğini yapma yetkisine hak denir.

Özgürlük: Kişilerin, başka bir insana zarar vermeden ve haklarını kısıtlamadan istediği her şeyi yapabilmesine özgürlük denir.

İnsanlar anayasada belirtilen haklara sahip olmakla beraber aşağıdaki kurallara da uymak zorundadır.

- Bilgisayar başka insanlara zarar vermek için kullanılamaz.
- Başka insanların bilgisayar çalışmaları karıştırılmaz.
- Bilgisayar ortamında başka insanların dosyaları karıştırılmaz.
- Bilgisayar hırsızlık yapmak için kullanılamaz.
- Bilgisayar yalan bilgiyi yaymak için kullanılamaz.
- Bedeli ödenmeyen yazılım kopyalanamaz ve kullanılamaz.
- Başka insanların bilgisayar kaynakları izin almadan kullanılamaz.
- Başka insanların entelektüel bilgileri başkasına mal edilemez.
- Kişi yazdığı programın sosyal hayata etkilerini dikkate almalıdır.
- Kişi, bilgisayarı, diğer insanları dikkate alarak ve saygı göstererek kullanılmalıdır.

6- Kod Yazımında Etik Kurallar

IEEE(Institute of Electrical and Electronics Engineers- Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü) tarafından bir yazılım geliştirilirken, yazılımı geliştiren kişilerin uyması gereken bazı etik kurallar belirlenmiştir. Kısaca bu maddeleri görelim:

- Yazılım Mühendisleri, kamusal yararları gözetmelidir.
- Yazılım Mühendisleri, is vereni ve müşterisinin isteklerini kamusal yararları gözeterek en iyi şekilde yapmalıdır.
- Yazılım Mühendisleri, hem ürün yaratırken hem de bakım yaparken en son teknolojik standartları kullanmalıdır.
- Yazılım Mühendisleri, ürün yaratırken veya gelişimi sırasında hukuksal kurallara uymalıdır.
- Yazılım Mühendisleri, ürün yaratırken etrafındaki herkesi teşvik edici hareketler sergilemeli ve onlara yardım etmelidir.
- Yazılım Mühendisleri, kamusal yararları ve hukuk kurallarını göz önüne alarak kendini mesleki anlamda sürekli geliştirmelidir.
- Yazılım Mühendisleri, is arkadaşlarını her zaman destek olmalıdır, onların gelişimine yardım etmelidir.
- Yazılım Mühendisleri, hayat boyu yeniliklere açık olmalı kendini sürekli geliştirmelidir.

7- Sosyal Medya Etiği

Zamana ve mekâna bağlı olmadan; her türlü resim, video, söz ve yazıların paylaşıldığı, tartışmanın olduğu, soru sorulup cevap alındığı, anında iletişimin olduğu milyonlarca insanın kullandığı alana sosyal medya (Whatsapp, Facebook, Instagram, Twitter ... gibi) denir. Kısacası sosyal medya bireylerin internet aracılığıyla bilişim teknolojilerini kullanarak birbirleriyle etkileşim sağlayan araç, hizmet ve sanal uygulamalardır.

Sosyal medya günlük hayatımızda çok önemli ama bunu daha da önemli kılan etik değerlere uygun olan paylaşımların olmasıdır. Birçok etik ilke sıralanabilir ama biz önem arz eden birkaç değerden bahsedelim.

- Tarafsız olmak
- Yalan söylememek
- Toplumun değerleri ile çatışmamak
- Dedikodu yapmamak
- Kendin olmak
- Açık ve anlaşılır dil kullanmak
- Bağlayıcı açıklamalardan kaçınma (Bağlı bulunduğumuz kuruma, gruba ya da zümreyi dahil etmemek)
- Argo ve küfürden kaçınmak.
- Başkalarının özeline saygı duymak

8- İnternet Etiği

Çevrimiçi ortamlarda diğer insanların hak ve hukukuna saygılı olmak noktasında nelerin yapılabileceğini nelerin yapılamayacağını bilmesine internet etiği denir.

İnternet etiği, gerçek hayatta iletişimde olduğunuz insanlara gösterdiğiniz saygı ve nezaketin aynıyla internet ortamında da gösterilmesi için bazı kurallar içerir.

Herhangi bir hak ihlaline uğramamak ve kullanılan sistemi de zafiyete uğratmamak için çevrimiçi ortamları kullanırken kullanım politikalarına uygun davranılmalıdır.

- İnsanların iletişim özgürlüğüne sahip olduğu gibi erişim özgürlüğüne de sahip oldukları unutulmamalı, diğer kullanıcıların haklarına saygı gösterilmelidir. İnternet ortamında kimseye zorbalık/taciz yapılmamalı, kötü söz söylenilmemeli ve istemeden kimseye art niyetli davranışlar sergilenmemelidir.
- İnternet ortamında uygun olmayan (yasadışı) içerikleri indirmekten, paylaşmaktan veya saklamaktan kaçınılmalıdır. Bu tarz içeriklerin üretilmesi ve paylaşılmasının suç teşkil ettiği unutulmamalıdır.
- İnternet üzerinden yapılan herhangi bir paylaşımın, birdenbire milyonlarca kişiye erişebileceği her zaman hatırd tutulmalı ve çevrimiçi ortamlarda buna göre davranılmalıdır.
- Fikir ve sanat eserleri ile telif hakları ve lisanslama konusunda titiz davranılmalıdır. Telif hakkı olan materyallerin lisanssız kopyaları oluşturulmamalı veya bu materyaller indirme amaçlı kullanılmamalıdır. Sahibi olunmayan eserler topluluklarla paylaşılmamalıdır.
Konuyla ilgili mevzuat hakkında aşağıdaki linkten bilgi sahibi olabilirsiniz:
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.3.5846&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=fikir%20ve%20sanat&Tur=1&Tertip=3&No=5846>
- Elektronik ortamlara bağlanan cihazlara, sistemlere veya sistemlerde bulunan bilgi kaynaklarına erişim yetkiniz yok ise girilemeyeceği ve kasıtlı olarak sisteme müdahale edilemeyeceği veya işleyişinde değişiklikler yapılamayacağı her zaman hatırd tutulmalıdır.

BİLGİ GÜVENLİĞİ YÖNETİMİ TEMEL KAVRAMLARI

1- Bilgi Kavramı

Bilginin sözlük anlamı incelenecek olursa, insan aklının alabileceği gerçek, olgu ve ilkelerin tümüne verilen ad veya bir konu ya da iş konusunda öğrenilen, öğretilen şeyler olarak tanımlandığı görülür.

Bilişim teknolojilerinde ise bilişim ürünleri/cihazları ile bu cihazlarda işlenmekte olan verilerin tümüne “Bilgi(Veri)” denir.

2- Bilgi Güvenliği Kavramı

Bilgi güvenliği, bilginin izinsiz veya yetkisiz bir biçimde erişim, kullanım, değiştirilme, ifşa edilme, ortadan kaldırılma, el değiştirme ve hasar verilmesini önlemek olarak tanımlanır.

3- Bilgi Güvenliği Unsurları

Bilgi güvenliği “gizlilik”, “bütünlük” ve “erişilebilirlik” olarak isimlendirilen üç temel unsurdan meydana gelir. Bu üç temel güvenlik ögesinden herhangi biri zarar görürse güvenlik zafiyeti oluşur. Bu unsurları kısaca açıklamak gerekirse;

Gizlilik: Bilginin yetkisiz kişilerin eline geçmemesi ve yetkisiz erişime karşı korunmasıdır.

Bütünlük: Bilginin yetkisiz kişiler tarafından değiştirilmemesidir.

Erişilebilirlik: Bilginin yetkili kişilerce ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir ve kullanılabilir durumda olmasıdır.

Örneğin,

- * İnternet bankacılığına ait hesap bilgilerimiz bir saldırganın eline geçince “**GİZLİLİK**” zarar görmüş olur.
- * Bir web sayfasının içeriği saldırgan tarafından değiştirildiğinde “**BÜTÜNLÜK**” zarar görmüş olur.
- * Bir web sayfasına erişim engellendiğinde “**ERİŞİLEBİLİRLİK**” zarar görmüş olur.